

Иранска правительствата барюулан Советскэ правительствын ното

Вуды орднуудай / Долоетаринар / нэгөөбтэй!

ЯТ-МОНГОЛЫН ИХЭН

Олонгой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВМП(6)-гэй Улан-Удын Гормоной орган

1941 оной августын 27, среда | СЭН 15 МУНГЭН

Хэрэгийг эсэсэ сусаршаггүй шудалха

Оноо хамгаалгын дай-ууд дээрүүдтэ, Сагаан далай хүртэрхи фронт дээр германшмын дээрмэштэ адарта Улаан Армийн Флорид хатуу хэргэ хэжэ байгаа үдэр-мэштэ эхэ оро-шлон патриотууд бол-монууд, заводууд ба батарилаар ажаала-а.

Бүхы советскэ арад хэ-рэгтэ правительствы, коммунист партияс, янх-уудтай тойрон хэзээ хэ-рэгтэ бүри нягтаар жэгсэ-н.

Ба тыйл хүсэе түгээдэр бол дайсаинь бутар-шанска хорото могойе зорилго бөлүүлхэ яба-на.

Тэй орой ажаллалт сэр-эгтэ шудалгын асуу-ууд бүхэе ахаралаа та-аила. Энэ асуудал илан-ууд бүри эхэ удашанар-уудын элэе.

Энэ патриотууд бүхы хү-рэгтэ дээр хүдэлмэрил-хэ, эхэ оройлгоо, эсэгэ эрхэндэр эмхидэл бодожо ба бандиудые бута со-оно бөөцүүдэй зэргэтэ дагсахар бэлэн байхын эрэгтэ армян шудалхы.

Тэй харил турша до-оно эмхидэлгын хүдэл-мэрилгэ найжаруулга, шудалгын тоо ололорбо, шудалгын общество, физ-ик эмхидүүдэй ба осводой тоонь тон өхөөр үргэ-н.

Эрхон доторхи тэрэнэй Монголой республи-кын районүүдтэй хүдэл-мэрилгэд колхознигууд агентлэр болбол сэрэгтэй ажаллага, команда-ны байгуудал, тэнээ, пулемет, граната, ил-уудтай дүршэл ба сэр-эгтэ үргүүдтэй танилсажа.

Оборонын эмхидүүдэ эршэм-хэдэн "Мяггад хү-рэгтэ ажаалагид, колхоз-интеллигентнэр ажал-сагта сэрэгтэй эрхэг-социалистическэ оро-шлон фашистскэ адуур-уудын гартаа буу ба-рлаа хэзээлэ бэлэн бай-гуулжа байна.

Хамгаалуудта социали-стическэ хамгаалгын эр-хэгтэ хүдэлмэрилгэ байна. Тус-ууд орошод гол уялгана-а дүүргэхээнэ гадна, шудалгын тон элбхи-нэригээр. Хамгаалгын эрхэгтэ арад сэрэгүүдэй дагсахар бэлэн!

Оборонын хүдэлмэри олонхи колхозуудта найнаар ябуулгана. Илэсэхэдэ: Тарбагатай аймагтэй "Путь Ленина" колхоздохи партизан организаци (секретарь нхур Ошурков) колхознигуудтэй дунда оборонын хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулжа байна. Элдэ-хи кружогто хамта 32 хүн хабза-далсажа, үзэбэн материала эрх-мээр шудалга. Мүн энэ аймагтэй Н-Жиримскэ сельсоветтэй, Кал-пийн нэрэмжэтэ колхоздо 23 хүн сэрэгтэй эрдэмэ шудалха кружогто хуралсажа байна. Кру-жогтэ колхозно клубтэй дагина нхур Михеев хүтэлбэрилнэ.

Зэлий аймагтэй колхозуудтэй партизан, комсомольскэ организа-цинууд болбол ажаллалта сэрэгтэй эрдэмэ шудалуулхын тула эхэ хүдэлмэри ябуулга эхилэнхэй. Колхоз бүхэндэ оборонын кру-жогууд хүдэлмэрилнэ. "Улаан Ушөгтэй" колхоздо воронжовскэ воевоингуудтэй ба ПВХО гэжэ кру-жогууд эмхидэхэдэ, тус кружогуудта 40 шахуу колхозник хуралсажа. Занягтын түсөөшлэл ябуулгана Осоавиахимэй эмхид хүүтэй үдэр-нүүдтэ 23 хүнийе осовиахимэй членүүд болон абаба.

Пробайкальскэ аймагтэй осов-иахимэй эмхид 300 гаран хүн шэнээр оробо. Улаан Крестын об-ществодо 500 гаран хүн член бо-лохо оройон байна. 243 хүнийе хабаадуулган ПВХО гэжэ 10 гаран кружок эмхидэхэдэ тэрэнэй хамта 345 хүн хуралсажа бай-на.

Баргажанай аймаг дотор ГСО ПВХО гэхэ мэтэн 18 кружок эм-хидэхэдэ хамта 400 гаран ажаллалт хабаадуулга. Мүн тэнтэ медицинаскэ сестрагуудтэй хүрэлэ 30 эхээр ба сандруж-лын хүрэлэ 40 хүн хуралсажа байна.

Сежигын Закаменай ба бусад аймагуудтэй оборонын кру-жогуудта хэдэн зуугаад ба мянгад хүн хуралсажа, сэрэгтэй эрдэмэ хуралсажа байна.

Оборонын эмхидүүдэ эршэм-хэдэн ажаалагид, колхоз-интеллигентнэр ажал-сагта сэрэгтэй эрхэг-социалистическэ оро-шлон фашистскэ адуур-уудын гартаа буу ба-рлаа хэзээлэ бэлэн бай-гуулжа байна.

Хамгаалуудта социали-стическэ хамгаалгын эр-хэгтэ хүдэлмэрилгэ байна. Тус-ууд орошод гол уялгана-а дүүргэхээнэ гадна, шудалгын тон элбхи-нэригээр. Хамгаалгын эрхэгтэ арад сэрэгүүдэй дагсахар бэлэн!

Оборонын хүдэлмэри олонхи колхозуудта найнаар ябуулгана. Илэсэхэдэ: Тарбагатай аймагтэй "Путь Ленина" колхоздохи партизан организаци (секретарь нхур Ошурков) колхознигуудтэй дунда оборонын хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулжа байна. Элдэ-хи кружогто хамта 32 хүн хабза-далсажа, үзэбэн материала эрх-мээр шудалга. Мүн энэ аймагтэй Н-Жиримскэ сельсоветтэй, Кал-пийн нэрэмжэтэ колхоздо 23 хүн сэрэгтэй эрдэмэ шудалха кружогто хуралсажа байна. Кру-жогтэ колхозно клубтэй дагина нхур Михеев хүтэлбэрилнэ.

СССР-эй Арадай Комиссарнара Советдэй Түрүүл-гын Орологшо, Гадаа-дын Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар нхур В. М. Мо-лотов болбол СССР-тэ нуу-гаа Иранай онсо ба бүрин эрхэтэ посол г. Махмед Саедтэ энэ оной августын 25-ай үглөгүүр Советскэ правительствын даалгабар-яраар дооро дурсагданан ното барюулба:

"Господин Махмед Са-едтэ, СССР-тэ нуугаа Иранай онсо ба бүрин эрх-этэ посолдо.

Гадаадын хэрэгүүдэй Арадай Комиссариат бол-бол советскэ правительств-ын даалгабаряар иранска правительствата дооро дурсагдананине мэдүүлхэ хубитай байна:

Советскэ правительство болбол эб найрамдалтай байхы иранска арадта хүсээн ба Иранай онсо эрхые хүндэлэн мэдэр-лые үндэлэн СССР Иран хоёрой хоорондохи эб най-рамдалай харилсаануудые бүхжүүлхын, мүн иранска гүрэнэй халбаран манда-ха ябадалда үргэн туша-лаха үгэхын политикые хэлбэршэгүүгээр холодоо бөлүүлжэ байгаа.

Иранда хандуулан Со-ветскэ Союзай ябуулжа байгаа энэ эб найрамдалай политика болбол иранска арад тушаа советскэ по-литикын үндэлэнүүд тухай советскэ правительствын 1918 оной январин 14-эй ба 1919 оной июнин 26-ай нотонууд, мүн эншэ-лэн Советскэ Союз Иран хоёрой хоорондо баталаг-дан хэдэн олон договор ба хэлсэн гэхэ зэргын тон шухала документүүд соо толилогдон байха юм. Советскэ правитель-ство Иранска правитель-ство хоёрой хоорондо ба-талагданан эдэ бүхы до-говор ба хэлсэн болбол Иранай територи бусад-та хүрэгдэхгүй ба Иран гүрэнэй бөө даанги бай-хые хүндэлэн хэлбэршэ-гүй принципые үндэлэн болгогдон байгаа. Энэ принциптэй тааралдуулан Советскэ правительство болбол иранска арадай эрхэ сүлөөтэй ба бөө даан-ги байдалай эрхэнүүдые бөлүүлхэ ябадалыен ямар-нэгэн талаар хизаарлаха гү, али хахаа удхатай бүхы хэлсэнүүдэ хүсөө алда-жа түгэлдэр бэшэ болобо гэжэ 1918 оной январин 14-эй нотоор соносхоон байгаа.

Советскэ правительство болбол хаанта засагай пра-вительствата түлэгдэхэ байгаа Иранай бүхы түлэ-бэринүүдые болуулхай, Иранай ямар нэгэ олоо-дон зүршэлдэхые зогсоо-нон, Иран гүрэнэй онсо эрхын принциптэй таарал-дахуу ба Ирание до-ромжолон консульскэ юрисдикцие сүм хоринон байна. Энэ юрисдикцие өһөөр Иранда нуугаа ро-ссийска гражданинуудтэй судай хэрэгүүд иранска судта шүүбэрилэгдэхгүй байхан юм.

Советскэ правительство болбол Россиян байгуулан хэдэн олон предпритиине иранска арадай үмсэ бол-гон нэгэхэншье түлбэри абангүй үгэхэдэ гэжэ мүн тэрэ нотооро бэдлэ уял-га абан байгаа, һүүлдэ-нэ үнэхөөрөө үгэнэн юм. Тэдэ үгэнэн предприти-нуудые нэрлэхэдэ: Меш-хед Сеистан хоёрой хоо-рондохи телеграфна лини; Астрабадска районоты телеграф; Энзели-Тегеранска шоссе харгы ба 1914 он-доо 1918 он хүртэр оро-дуудай байгуулан бүхы шоссе харгынуудые бүхы

байгуулгануудтай; Эн-зелискэ портын байгуул-ганууд бүхы эдлэлтэйн-нэрлэхэдэ: электростанци-нууд, долгиной хаалта-нууд, гэр барилганууд, инвентарь ба бусад боло-но; Джульфа-Тавризска түмэр замые бүхы барил-га инвентарь ба бусад эд-лэлтэйн, мүн Сафьян хүртэрхи халаатайн, мүн тэршэлэн ородуудай бү-хы почтово учреждени-нүүд, телефононо ба теле-графна линиүүд ба бусад байна. Тийхэ зуураа со-ветскэ правительствын тогтоомжын өһөөр учетно-урихаламжын банк бүхы хүдэлхэ ба хүдэлхгүй зөөри хогшолтоёо иран-ска арадай үмсэ болгон үгтэнэн байна.

1918 оной январин 14-эй ба 1919 оной ию-нин 21-эй актуудаараа советскэ правительство болбол политическэ ба экономическа талаараа Иранай халбаран бадарха ябадалан тулалхаар хомхой сэдхэлгүйгээр бэ-лэн байханаа элитээр ба гүйсэд хэмжээгээр гэршэ-лээн.

Иранай бүрин эрхые эдлэжэ, хаанта Россиян правительство ба иранска правительство хоёрой хоо-рондо баталан договор-нууд ба хэлсэнүүд 1921 оной февралын 26-ай со-ветско-иранска догово-роор болуулагдаа гэжэ советскэ правительство соносхоон байгаа, тийхэ зуураа советскэ пра-вительство болбол Иранай Астрабадска (Горгандска) провинциин эрье шадар байхан Ашур-Адын арал-нуудые ба бэшэ бэшэ арал-нуудые эдлэхэнэ арсаан байна. Тэрэнтэй нэгэн-дор советскэ правитель-ство болбол хаанта пра-вительствын зүгһөө Ира-ние богоолшолхо зорил-готойгоор Иранда үгтэ-нэ урихаламжада хамаар-хаа өөрынгөө бүхы эрхы-нэе арсаад, мүн тэршэ-лэн тэдэ урихаламжанууд-ые гарантисвалха Ира-най гүрэнэй олзодо ха-бадалсаха эрхэнэн арса-ан байгаа. 1919 оной но-то соо заагданан түхээр-лэнүүдые иранска арадай гүйсэд үмсэ болгон шэл-жүүлэн үгэхые баталаад, Советскэ правительство болбол Сафьян-Урмийска нуурай түмэрзамай ли-нине, бүхы хүдэлхэ ос-тавтайн ба бэшэ бэшэ зөөритэйн, мүн Урмий-ска нуурай пристание, то-варна складуудые, паро-ходуудые, баржануудые ба бэшэ бэшэ транспортна хэрэгсэлүүдые Иранда намажэ үгөөн.

Энээнэй һүүлдэшье со-ветскэ правительство бол-бол Иранда экономическа талаараа хүжэхэ ябадал-дан олон жэлэй иурта хубилашагүйгээр өөрын-гөө тухаламжа үзүүлжэ байгаа, энэ ушарые, илан-гала, советскэ ба иранска эд товарые газашань ба досоошон нэбтэрүүлхын талаар олон тоото хүн-гэлтэнүүдые Иранда ол-гонон 1924 оной июлин 3-ай СССР Иран хоё-рой хоорондохи худал-даанай договор гэршэл-нэ. Иранда Советскэ Сою-зай найн хүсэлтэйгээр ба хани найрамдалтайгаар хандаан ушарые мүн уна-эдлэхэ тухай 1926 оной хэлсэн, заагаа барилгын 1927 оной хэлсэн, хүдөө ажахын хортонтой тэмсэ-хэ тухай 1935 оной кон-венци, таршаатай тэмсэхэ тухай 1935 оной конвенци, худалдаанай 1940 оной хэлсэн ба бэшэ хэ-

дэ хэдэн договорнууд ба хэлсэнүүд гэршэлнэ.

Советскэ Союзай туша-ламжын ашаар, дээрэ зааг-данан договорнуудай ба хэлсэнүүдэй үндэлээр, Иран болбол зааганай ажахы, хүбэнгэй ажахы ба бусад г. м., өөрынгөө ара-дай ажахын шухала халбаринуудые үргэхөөр эмхидхэхэ арга олонон байна.

Советскэ правительство хадаа Ирантай экономич-еска харилсаагаа хүг-жөөхэ ба бэхжүүлхэ хэ-рэгтэ саашалда хэдэ хэ-дэн хэмжээнүүдые һүүлэй үедэ абан байгаа. Со-ветскэ правительство бол-бол, тусхайлан хэлэхэдэ, мүнөө үедэ иранска арад-та зайлашагүй шухала эд товарнуудые үгэлгые Иранда хангахаар бэлэн байханаа мэдүүлэн бай-ха юм.

Зүгөөр, Советскэ прави-тельство ба тэршэлэн Иранай правительство ха-пов, Густав Бор, Генрих Келингер, Трапп ба бусад гэхэ мэтэн германска фа-шизмын агентнууд Герма-нин элдэбн фирменүүдтэ (Лег, Феррошаль, Гарбер, Ортель, Лен, Шихау) алба хэжэ байлгараа бөө дал-далан, нэгэн талаана со-ветскэ Азербайджанда ба түбхын түрүүндэ главна Советскэ нефтин район—Бакуда, мүн советскэ Турменистанда элигэхын тула да диверсионно ба террористическэ групп-нуудые эмхидхэхэ тушаа, нүгөө талаана Иранда сэр-эгтэй перевод хөжөөр бэ-лэхэхэ тушаа өөрынгөө һүйдхэлэй хүдэлмэри мүн-өө үедэ эхээр хөтөрүүл-жэ байна.

Дурсагданан ажуулые зайсуулхын зорилгоор, со-ветско-иранска договор хадаа 6-дахы статья соо-гоо нимэ зүйлые хараал-хан байгаа гээбэл:

"Договор баталагша үн-дэрлэгшэ хоёр тала хадаа хэрбээ гурбадахы ороноу-дай зүгһөө зөбсөгтэ хама-ралсалгын гуримаар Пер-сиян територи дээрэ булим-таралгын политика бөлүүл-хы гү, али Персиян тер-риторие Россия эсэргүү сэрэгтэй ябуулга хэжэ ба-за болгохы нэдэн уша-рай гараа гэшэгшэ наань, тэрэнтэй дашарамдан Рос-сийскэ Социалистическэ Федеративна Советскэ Рес-публикын гү, али тэрээн-тай элбэлтэй державанууд-тай хилэдэнь аюулай то-хөөлдох болоо наань, тэ-ршэлэн россияскэ совет-скэ правительствын зүгһөө уридшалан хандууланай һүүлээр тус ажуулые пер-сияскэ правительствын өөрөө зайсуулжа шадаха-гүй байгаа наань, россия-скэ советскэ правительство болбол өөрыгөө хамгаал-гын интересүүдтэ шухала сэрэгтэй хэмжээнүүдые аба-тын тулада өөрынгөө сэр-эгүүдые Персиян терри-тори дээрэ оруулха эрхэ-тэй байха. Тиймэ аюулай зайсуулагдасарын, Пер-сиян оршом сооноо сэрэ-гүүдэ дары гаргаха уял-гые советскэ правительств-оо дажа абана.

1921 оной договор соо заагданан аюулай тохөөл-дон ушарта, Советскэ правительствэ болбол иран-ска правительствын бү-рин зүбөөлтэйгээр, Иран дотор СССР-эй интересүү-дые хамгаалгые өөртөө дажа абахатаа хамта, тус аюулай зайлуулгад-хатайны сасуу өөрынгөө сэрэгүүдые Иранай оршо-ноо дары гаргаха уялгана баталан байна. 1921 он-до договор баталаннаа хойшо 20 жэлэй турша соо, Советскэ правительство болбол өөрынгөө интер-есүүдые хамгаалхын тула-

да 1921 оной договорой 6-дахы статья хэрэгтэлгые шухала дээрэ тоолоогүй байгаа.

Тийгэбэшье, һүүлэй саг-та ба, илангала СССР-тэ гитлеровскэ Германиян муухай мэхэтэйгээр до-бтолноо эхилээд, Ира-най газар дээрэ СССР-тэ ба Иранда фашистско-гер-манска заговорщическа группануудай хорлонон ябуулга бури аюулай бо-лонон байна. 50-һаа үлүү-тэй иранска учреждени-нүүдтэй шухала шухала официална тушаалуудта шурган оройон германска агентнууд Иранда журам эдлэхэ ба намаргаа гарга-ха гэжэ, иранска арадай амгалан байдал эдлэхэ, Ирание СССР-тэ эсэрг-үү бодхоох, тэрэнине СССР-тэ эсэргүү хэ-дэн дайнда хабаадуулха гэжэ али болохоор оролдожо байгаа.

Фон Раданович, Гамот-та, Майер, Вильгельм Са-пов, Густав Бор, Генрих Келингер, Трапп ба бусад гэхэ мэтэн германска фа-шизмын агентнууд Герма-нин элдэбн фирменүүдтэ (Лег, Феррошаль, Гарбер, Ортель, Лен, Шихау) алба хэжэ байлгараа бөө дал-далан, нэгэн талаана со-ветскэ Азербайджанда ба түбхын түрүүндэ главна Советскэ нефтин район—Бакуда, мүн советскэ Турменистанда элигэхын тула да диверсионно ба террористическэ групп-нуудые эмхидхэхэ тушаа, нүгөө талаана Иранда сэр-эгтэй перевод хөжөөр бэ-лэхэхэ тушаа өөрынгөө һүйдхэлэй хүдэлмэри мүн-өө үедэ эхээр хөтөрүүл-жэ байна.

Немецүүд Иранда гүрэн-эй урбалта бэлдэхэ байхан тухай шухала мэд-дэнүүд Советскэ прави-тельствын мэдэлдэ бин байна гэжэ энэ оной ию-нин 26-да Советскэ пра-вительство болбол Иранай шахта (хаанда) мэдээсээн байгаа. Энэ оной июлин 19-дэ Советскэ правительствэ болбол Великобританин правительстватай нэгэн хам-та Иранай өөрын болоод мүн хүршэ һууһан гүрэн-үүдэйиншье интересүүдые аюулда оруулжа байгаа журамгүй ябадануудые немецүүдэй бэлдэхэ бай-хан тухай ба хэжэ байхан хорото ябуулгануудыен болуулха тухай асуудал иранска правительствын урда дахин табижа зуураа, Иранай өөрын интересэ ба мүн баһа Советскэ Со-юзай ба Великобританин интересүүдтэ таарахагүй ушартай болонон немецүү-дые Ираннаа сүлэн гарга-хые Советскэ правительствашье, тэршэлэн Вели-кобританин правительствашье эрилтэ хэһэн бай-гаа. Эсэстэ, энэ оной августын 16-да гурбадахыя, — Великобританин правительствата адляар, Советскэ правительство болбол Иранай ба мүн тэ-ршэлэн Советскэ Союзай ба Великобританин интер-есүүдтэ эсэргүү шөлүү-лэгдэн Ирандахы германска агентнуудтэй тэрэ ябуулгыен болуулха яа-ралтай хэмжээ абаха зайла-шагүй байхан тухай асуу-дал иранска правительств-ын урда дахин табижа, эдэ немецүүдые Иранай газар дээрэнэ тон түргэ-нээр сүлэхые дахин эри-нэн юм.

Ингэжэ, Советскэ пра-вительство болбол өөрын-интересэ ба мүн тэршэ-лэн СССР-эй ба Вели-кобританин интересүүдтэ заналта хэһэн аюул тушаа шухала хэрэгтэй хэмжээ-нуудые абахын тулада иранска правительствата гурба дахин уридшалан хандуулан байна.

Иранска правительствэ болбол хорото хүдэлмэ-риден Германиян эдэ (Ургэлжэлхын хоёрдохи нурт)

Иранска правительсвад барюулхан Советскэ правительствын ното

(Түгсээ, Эхинийн нэгдэл идуурта).

агентүүдье урмашуулжа, энээн тушаа хэмжээ абахая арбаннинин харамтай, теэд хэмжээ абаа юм...

ёһоор Советскэ Союзда хабаатай байһан— бөө хамгаалхын зорилготойгоор Иранай газар дээр өөрингөө сэрэгүүдье саг зуура оруулха эрхье дарь бөөдүүлхэ баатай болобо.

Эдэ хэмжээ абуулганууд хадаа алишье талаараа иранска арад зондо эсэргүү шэглүүлэгдһөн бөшө. Советскэ правительство болбол Иранай газарайн бүхэли ба гүрөнһөн гэжэ даан...

рой ёһоор өөрингөө уялгы дүүргэжэ, Иранай газар дээрһөнө советскэ сэрэгүүдье саг дарь гаргаха байна. Москва, 1941 оны августын 25.

тые иранска правительсвад барюулба. Нөгөн хамта, Иранда нуугаа Великобританиин онсо ба бүрин эрхэтэ посол г-н Буллерд хадаа Иранай газар дээр английска сэрэгүүдье оруулхаар Великобританиин правительствын байдһан бүхы ушарбайдалнуудье тоолоһон ното британианска правительствын үмөнһөө иранска правительсвад барюулба.

АЖАЛАЙ ГЕРОЙНУ

Петр Ивановичын баатарлиг аян

Петр Иванович Часовников анхандаа Баруун Сибирийн ой тайгаар элбэг Горноперскэ тосхондо нууцан байгаа. Эдир залуу найантаа молдомо дарханай мөргөлжлэй болжо, тосхондой нударган Баяншүүдай аали ахье алтан хургаараа бүтээгдэ байһан юм.

Петр Ивановичын үүгэн хубуун Стопан гэдэг Ново-Усеурейскэ хоёр жэлэй турша соо сэрэгэй алба хэжэ дүүргэдэ, нутагтаа буцажа яобаар Улан-Удэе бууһан юм. Тийгээд Улан-Удэ станицда паровозной котельераа худалжа эхилэ. Хахад жэлэй туршада худалдэ байхад машинистэй оролго боһон ба, удангүй, сашаа ахагдажа машинист болжон байна. 1938 ондо эхэ эсэгээ Баруун Сибирьһэ нүүлгэжэ булартайн Улан-Удэе эсэрба.

Далэн долоон дахин дүүргэжэ!— гэжэ, Петр Иванич шанга алхам. Стапци дээрэ турган шадатгэй эрхэ баада, захибартай дие заахышье баатарлиг хойно хойноһон таби...

Петр Ивановичын үүгэн хубуун Стопан гэдэг Ново-Усеурейскэ хоёр жэлэй турша соо сэрэгэй алба хэжэ дүүргэдэ, нутагтаа буцажа яобаар Улан-Удэе бууһан юм. Тийгээд Улан-Удэ станицда паровозной котельераа худалжа эхилэ. Хахад жэлэй туршада худалдэ байхад машинистэй оролго боһон ба, удангүй, сашаа ахагдажа машинист болжон байна. 1938 ондо эхэ эсэгээ Баруун Сибирьһэ нүүлгэжэ булартайн Улан-Удэе эсэрба.

СОВЕТСКЭ ИНФОРМБЮРО ОО

Августын 23-эй һуни манай сэрэгүүд Киенгисепскэ, Смоленскэ, Новгосредско ба Одесскэ зүүгүдтэ байлдаануудье үргэлжэлүүлэ.

Одесскэ зүгтэ хатуу шанга байлдаанууд үргэлжэлөөр. Фронтин энэ участкагта байлдажа байгаа румынска сэрэгүүд тудай эхэ гэмтэл үзэжэ байна. Ябган сэрэгэй 15-дахн дивизиеэ бута сохюулһанайнгаа удаа дарь (энээн тухайда Советскэ Информбюроо августын 23-да мэдээсэсэ) румынска армийн ябган сэрэгэй 8-дахн дивизи бута хяа сохигдожо дууһан байна.

Байлдажа байгаа 3 дивизиеһэн 800-аа олон бөшө солдат ба офицер байлдаанай газар дээрһөө мултаржа гараһан байна юм. Дивизиһын үүгэй байлдаануудта 10.000 хүнүүдэ алуулжа ба шархатуулжа зээбэ. Манай частнууд болбол 75 миллиметрин 16 үхэр буу, 105 миллиметрин 8 гаубиануудтаа гадна 70 гар пулемет, 45 ставково пулемет, тэнк буудадга 5 буу, 20-оод хүргэн үхэр буу бута татаһан ба буулан абаһан байна. Румынска ябган сэрэгэй 8-дахн дивизи сэрэгэй едичиг гэжэ тоологдохобо болбо.

У. городто орохо зам дээрэ 3 хоног соо болонго хатуу шанга байлдаанай үедэ 6 немецкэ танк город соо орожо шадһан байгаа. Городой һуурин хүнүүд хүрдэнгүй, тэдэ фашистска танкинуудта харуу сохилто үгэжэ шадба. Дайсанай танкинууде хармаараа горючитай шэлүүдээр шэдэхэдэ, тэдэнь шатажа дула гарад байшаа, дүүрү абаһан танкын акцияж танк соһоо гараад тэрьхэлхэдэ, арадай сэрэгүүд утгажа барьд алаһан байна. Бу...

АВГУСТЫН 24-Й УГЛӨӨНЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

сад танкывь сэрэгүүд плевдэ оробо.

Лейтенант Балуевый команддалгэ зөнтийн эхэ (уунуудай батарея) болбол хоёр неделэ соо 8 фашистска истребитель, 7 бомбардировщикье унагаага. Тийхэдэнь, фашистнууд болбол тус батареяе заабол үгы хэжэ гэжэ һөдөөд, танк ба бомбардировщикуудгаар нөгөн доро атаковһан байгаа. Энэ атаканды тухай шадмангай ба зоримгой харуу үгтөө. Тэрэнэ эсэгтэ 3 танк, 2 бомбардировщикгоо бута сохюулхаднаа немцүд атакана болжолжа сухарһан байна юм. Угдөөрһын үшөө 3 немецкэ самолет унагаагдаһан байна.

Вадитан Попуховой батальонной тагнуулад Гомельско зүгтөхй фронтдо Майор Ренебургда. Виуэса гэһон адресстай пакет абажа абһан халхашье барба. Тэрэ пакет соонь пропагандин ротын офицер Бруно Франкфурт гэһон германска частнуудта ябажа үзэһон тухайда бөшөөн информაციинно бөшөг сайгаа. Тэрээн соһоонь нимэ зүйлүүдә һонирхолтой байна: «Августын 12-то резервист солдат Рудольф Кеппер гэһшө фельдфебель Драуче гэһшө амаах, тийгээд ороудулта ошожо плевдэ оршохо гэжэ 5 солдадай байтар занба. Кеппер арестовалдажа, сэрэгэй судта үгтөөн байна. Кеппер мэтһин хүнүүдэ резервистүүдэй дунда олон дэбэртэй. Резервистүүдэй частнуудта һайтар шалгалһан хүнүүдье оруулха ёһотой. Дайнда эсэргүү һаналтайгаар ерһон резервистүүд олон. Тэдөөр оложо абаһан кумунүүдэе бөш бөшөө хулуулһан. Эхэһэрэй дүүбэн паар...

АВГУСТЫН 25-Й УГЛӨӨНЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

Августын 24-эй һуни манай сэрэгүүд Немецгольски, Новгородско, Днепровскоско зүүгүдтэ дайснаа эсэргүү үсэд шанга байлдаануудье хэжэ үнгарбө.

Балтин далайн энскэ квадрат соо катеруудуудар уэшүүдээр 4 немецкэ транспорт хариджа гэжэ манай тагнуула кораблинууд мэлэсөөн байна. Тийхэдэнь Улаан тугта Балтийскэ флотнай дайснай кораблинууде амадһаа ошоһон байгаа. Дайснай транспорт манай кораблинууде хэргэжархамсоороо эрвэ шадарай бахыжүүлгөнүдтэ турша бөө хамгаалхын тула эрвэ тэшэ эрд шалһан ошоһоо бөө абаржа шадһангүй байха юм. Манай моряк-артиллеристүүд тэдэ транспорт ба катер тэшэ бууджа эхилэб. Байдаһанай эхилэһээр манай «Д» катер дайснай нэгэ транспорт тэшэ торпедэ абууэжархһан байна. Тэрэ торпедэзэ дайснай кораблын тэг дунда тулдаа амалтай һомо хэрэгсэлийн тэһэлжэжэб. Тийгээ тэрэ транспорт эхэ түргөөр шэнгэб. Энэһэн хойноһоо дахаа ябаһан хоёрдохи транспорт түүрүшынхынгээ шэнгэхэ хархажамараа эрвэ тэшэ айнабар хүрдээр ошожо яобатараа эрвэ мүргэһан байгаа. Тийхэдэнь харууһан катерууд утаа халхалжа, артиллерээр бууджа абарха гэжэ оролдобо. Энэ маневрыншье бүтээгүй һөн. Милоносеуцнай дайснай катеруудье нэгэ нэгээр шэнгэжэ бурбадхай транспортны шатажархһан байна. Энэ шатаһан транспорт һүүлгэг тэ мүн э шэнгһон байгаа. Дүрбэдээр транспорт ошожо бэлэ эрвэ мүргэжархһан байна. Илгэжэ бута сохигдохон фашистска транспорт болбол сэрэг, һомо хэрэгсэл ба танкынуудье тэжэ ябаһан байгаа.

АВГУСТЫН 24-Й УДШЫН МЭДЭЭСЭЛ

Августын 24-эй турша соо манай сэрэгүүд Бухэ фронт дээрэ ба плангана Немецгольско, Смоленск, Гомельско ба Днепровскоско зүүгүдтэ үсэд шангаар байлдаанууд хэбэ.

Августын 22 ба 23-да болоһон аларай байлдаануудта немецкэ 52 самолет үгы хэгдэ. Энэ саг соо манай гээлтэ 33 самолет болово.

АВГУСТЫН 24-Й УДШЫН МЭДЭЭСЭЛ

Румынска ябган дивизи бүхы дээрэ 9 мянга шахуу хүнүүдэ алуулжа ба шархатуулжа гээгэ. Байлдаанай газар дээрэ бута сохилгоһон румынска элбө калибрын 25-ехэ бууууд, 140 гар ба ставково пулемедууд, 30 автомашина ба 15 танк үлэбө.

7-дохи румынска ябган сэрэгэй дивизи мүн хүндэ гээлтэдэ ороо. Энэ дивизийн частнуудта манай эмскэ соединени эйхабар шанга бөмбөдоло хэбө. Советскэ бомбардировшугуудай хэви эшелонууд дайснай колоннуудые зай забарһагүй бөмбөдоло. Ахаагтаа лейтенант Голубовой подразделении самолетууд хорь шахуу 75 ба 105 миллиметрөөр үхэр буууудые ба гаубиануудые үгы хэбэ. К. городто 20 километрин газарта 7-дохи дивизийн частнууд советскэ морьто сэрэгүүдтэ атаковалагдаһан байгаа. 30 гаран километртэ харгы ба харгы шадарай тажа хадаа үхэһон солдатуудар ба танкинуудай, эхэ буууудай ба автомабилынуудай эбдэрхйинүүдээр бурхөөгдөб. 7-дохи дивизи һүүлшын неделэ соо алуулжа ба шархатуулжа 7 мянга гаран солдатууд ба офицерүүдэ гээгэ. 100 гаран станово ба хүнгэн-нүмөдүүд, 20 эхэ буу, 6 танк, 3 хуягта машина ба олон сэрэгэй хэрэгсэлүүд үгы хэгдэб.

АВГУСТЫН 25-Й УГЛӨӨНЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

Немецүүдээр эзэлэгдэһен Ленинградскэ областиян районуудта партизанска хүдэлөөн үргөөр дээрһөн байна. Областиин тосхон ба городуудай хэви мянган ажаллан партизанска отряднуудта орожо хүрхэтэй абуулагуудуудараа дайснай тымдэ һад хэбэ. Партизанууд болбо немецүүдэй хэлхэ хоһооо танаадаг, бүлэг бүлэгээр ябаһан германска сэрэгүүдье хуудадга байха юм. Нүхэр Э. гэгшын хүтэбэрк доро ябаһан партизанска отряд 10 хоногтой турша соо 7 немецкэ артвомашина, 1 броневик, 5 мотоцикл, горючийн 3 бахта бута тэһэ татаһан ба хоол хүнэхэ хадагһан нэгэ склад шатаһан байна. Нүхэр И. гэгшын команджата доро ябаһан партизанска отряд эмскэ хүргын хажууда нууга хэжэ, дайснай амаһанай үдөлхөн тээ хүтэһэн эрхэдэ доһонго ороод чашаа үлү тулаздаһан байна. Тийгээжэ 60 немецүүдэ алажа, 3 автомашина бута татаһан байта юм. Нөгэ отряд Д. райондо дайснай колонныне доһого 37 солдатын алаба. Нүхэр М. гэгшын удардагарт партизанска отряд бэлар жоритгойгоор тэмсэлдэнэ. Энэ отрядтай боеүүд 10 хоногтой туршада дайснай нэгэ самолет, 2 танк, нөгэ броневымашина, 13 мотоцикл, 2 пулемет буталһан, горючийн нэгэ база, 40 торко горючийн шатаһан. 7 хүргэ эбдэһон ба 200-аад шахуу фашистские алаһан байна. Колхозно счетовод Нүхэр 3. гэгшын команджата доро ябаһан партизанска отряд нөгэ участкагтай телефонно ба телеграфта утаймын 9 дахин татаһан байһон байна. Фашистска командовоний болбо ондоо аргар партизануудтай тэмсэхэ гэжэ бөмбөжолбо. Тийгээжэ телеграфна жини зүбшүүлэн километр бүхэндэ нэгэ нутаг хүнине харуул табиба. Тийгээжэ харууһан болоһон тариашалы телеграфна утаһанай таһарбал толгойгоороо харуусахат гэжэ фашистнууд соносохо. Хүсөөр барилдажа харууһан болоһон тариашад нэгэ һуни утаймын өөһөнэ бэбэ бүхы миндэһэн таһа татадаг ой уруу тэрвэдэн орожо партизанска отрядтай нэгдэһан байха юм. Хэрүүлхэһон фашистнууд түрүүн нүдэндэ дайралдаһан 3 тариашалыне бууулажа алаад тосхониньшье үнэхэн тогрой болтор шатажархба. Энэһэн харюуда партизанууд өөһөдөнь болжоло, 200-аад шахуу германска солдат ба офицерые алажа. 4 ставково, 12 гар пулемет, 22 автоматическа винтовкыо булаһан абажа, һомо хэрэгсэл тэһэн 4 автомабилыне тэһэлжархһан байна.

Финляндийн хойто зүгтэ, фашистска тымдэ байлдажа байгаа үнэхэй алартай норвежскэ партизан Х. Ларсен гэгшын отряд эхэ амжалтатыйгаар тэмсэлдэг тухай шэ мэдөөнүд абаһан байна. Ларсенай отряд болбол һүүлшнүдта абуулажа хэви байһэ. Энэ отряд болбол фашистска самолетуудые бензинээр хагадаг нэгэ база, һомо хэрэгсэл хадагһан 2 склад тэһэ татаба. Августын 13-ай үдэр хадаа эхэ урагшатай үдэр болоһон байгаа. В. Верней түрүүтэй бүлэг партизанууд нэгэ ой соо 6 фашистска бомбардировщик байралһан аэродром озоргорһон байһа. Тийгээд ойи хажууда байһан горючийн складыне шатахадань түмөр бөжө бөхы фашистнууд унтархаа гэжэ гүйдэгэ ошоһон байгаа. Тийхэ үедэнь самолетуудта мундэһэ ошод граната ба горючийтай шэлүүдээр тэжэжэ, 4 бомбардировщикыне буталжархба. Ная тэрэ партизанууде бүхэжэ бариха гэхэһөн ойи үргөөр бууджа мултаржа гараад, ара татаһан доһого сагалһан финуудэй 200 гаран солдат ба офицерые алажа, олон буу зэбсэг абад ондоо райондо ябаһан байха юм.

Транктористна Дорна Михайловна

Уэшын һэрэиһин һөшөөнэй үзэжэ байхад үргэн хэрэ пар дээрэ трактор уртаха хойшоо угаа бушуугаар жудһан ябана. Энэ Н-Брянск МТС-эй эгээн залуу трактористка Дорна Михайловна гэгшэ пар культивацилажа байба.

Дорна Михайлова тон залуухэн — мүнөө элр 17 наһандаа, аршэтай найнаар хүдэлмэрижэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнай болжо байһан энэ үедэ эршүүлэй орондо хүдэлмэрижэ мөргөжэ олохын тулада Дорна Михайлова болбол бусад патриоткунуудтай хамта трактористнуудай күрда һураһалһан байха юм.

Ново-Брянск МТС-эй дэргэдэ һара хахад соо күрда һураһангай һүүдээр эдэ басагад кохозуудта бусад, мүнөө тракторрай рулда һуубад. Эрхэ жалдэ байн ургаса абахын тымда парье һайса элдүүдтэй хэрэгтэй гэжэ эдэ басагад эли мэдэнэ. Тийгээжэ тэдээр пар культивацилажа үдэрингөө нормые алдаггүй 100 гаран процент хүүртэб. Энэ агаар, Дорна Михайлованай нүхэй басагад болбол бууд морьдой болоһон байгаа. В. Верней түрүүтэй бүлэг партизанууд нэгэ ой соо 6 фашистска бомбардировщик байралһан аэродром озоргорһон байһа. Тийгээд ойи хажууда байһан горючийн складыне шатахадань түмөр бөжө бөхы фашистнууд унтархаа гэжэ гүйдэгэ ошоһон байгаа. Тийхэ үедэнь самолетуудта мундэһэ ошод граната ба горючийтай шэлүүдээр тэжэжэ, 4 бомбардировщикыне буталжархба. Ная тэрэ партизанууде бүхэжэ бариха гэхэһөн ойи үргөөр бууджа мултаржа гараад, ара татаһан доһого сагалһан финуудэй 200 гаран солдат ба офицерые алажа, олон буу зэбсэг абад ондоо райондо ябаһан байха юм.

ДАБХАР ДАЛАЙСААР

Уураг шара тариазан Уяхан эшөөр должинок, Омог баян волонжик, Харан ханан минерне.

Хүрдэн хүрөө зангидаан Колхоз курсан хаваа, Буурал ага түрүүлэи, Бушуу согтой худалжа.

Трактор шудалан гайхууһан Тия эхөө уряалжа, һаншиг сагаан толгойтой һайхан хүшэн тудална.

Баран адли далайотар Бухатый түшэ хару, Бардам омог илантэ, Колхоз суурхан баруу.

Мянган гектар талы Алтан аадар адхару, Гансахиныне субда, Нэзарта гэгдэн хөбө.

Дэбхар далайсар

Уураг шара тариазан Уяхан эшөөр должинок, Омог баян волонжик, Харан ханан минерне.

Хүрдэн хүрөө зангидаан Колхоз курсан хаваа, Буурал ага түрүүлэи, Бушуу согтой худалжа.

Трактор шудалан гайхууһан Тия эхөө уряалжа, һаншиг сагаан толгойтой һайхан хүшэн тудална.

Баран адли далайотар Бухатый түшэ хару, Бардам омог илантэ, Колхоз суурхан баруу.

Мянган гектар талы Алтан аадар адхару, Гансахиныне субда, Нэзарта гэгдэн хөбө.

Агуу Улаан Армиид Арадай мөшөө хүдэлэ, Ажалдай халуун мундэ, Ара тымдэ бөхимэ.

Баран адли далайотар Бухатый түшэ хару, Бардам омог илантэ, Колхоз суурхан баруу.

Мянган гектар талы Алтан аадар адхару, Гансахиныне субда, Нэзарта гэгдэн хөбө.

